

همدلی و همراهی*

کوه‌نوردی، برای فتح قله‌های رفیع، تمثیل مناسبی برای زندگی است. حرکت از دشت‌ها، گذشتن از تپه‌ها، عبور از درّه‌ها، و راه‌سپردن در گردنه‌های پریبچ و خم، برخورد با خطرات، درگیر شدن با حوادث و رسیدن به بلندترین قله، هنر کوه‌نوردان مصمم و با پشتکاری است که دست به دست هم داده، با اعتماد به خدا راه می‌پیمایند. راه کمال نیز راه عبور از پیچ و خم‌های زندگی و صعود به قله‌ی خوشبختی است و روشن است که این راه را با رفیقان و همراهان هم‌عهد بسیار آسان‌تر و شیرین‌تر می‌توان پیمود. پویندگان راه سعادت، با یاری یکدیگر ناهمواری‌های زندگی را هموار می‌کنند، شور و شوق رسیدن به مقصد را زنده نگه می‌دارند و دستان خود را وسیله‌ی نجات همراهان از سقوط قرار می‌دهند تا امیدوار و مطمئن به اهداف خود برسند.

راستی، چرا ما به دوست نیازمندیم؟

به کدام دوست می‌توان اعتماد کرد؟

* این درس با الهام و استفاده از کتاب «از همراهی تا همدلی، ج ۱» تألیف آقای جواد محدثی تدوین شده است.

آیات زیر را به دقت و زیبا قرائت کنید.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ

.....

بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

دوستان و یاوران یکدیگرند

يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ

.....

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

.....

توبه، ۷۱

إِلَّا خِلَاءَ يَوْمَئِذٍ

دوستان، در آن روز (قیامت)

بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ

.....

إِلَّا الْمُتَّقِينَ

.....

زخرف، ۶۷

وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ

و روزی که ظالم به دندان می‌گزرد

عَلَى يَدَيْهِ

دو دست خویش را

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ

می‌گویند ای کاش با پیامبر

مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا

همراه می‌شدم

فرقان، ۲۷

يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي

وای بر من، کاش

لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا

.....

فرقان، ۲۸

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ

او مرا از یاد و پند [قرآن] گمراه کرد

بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي

بعد از آن که آن [قرآن] به من رسید

وَكَانَ الشَّيْطَانُ

و شیطان، همواره

لِلْإِنْسَانِ حَذُولًا

خوارکننده‌ی انسان است.

فرقان، ۲۹

ترجمه

با استفاده از عبارتهای زیر، ترجمه‌ی آیات را تکمیل کنید.

يَنْهَوْنَ: نهی می‌کنند لَمْ أَتَّخِذْ: نمی‌گرفتم

پیام آیات

- ۱- بنابر آیه‌ی سوره‌ی مردان و زنان مؤمن در صورتی در مسیر زندگی یکدیگر را یاری و پشتیبانی خواهند کرد که همدیگر باشند.
- ۲- بنابر آیه‌ی ۷۱ سوره‌ی توبه مردان و زنان مؤمن خیرخواه واقعی یکدیگر هستند و همواره دوستان خود را به و سفارش می‌کنند.

۳- با برقراری رابطه میان آیه‌ی ۷۱ سوره‌ی توبه و ۶۷ سوره‌ی زخرف در می‌یابیم که این دوستان مؤمن از یک صفت نیکو به نام برخوردار هستند. دوستانی که چنین صفتی را ندارند و در نتیجه یکدیگر نیستند و فقط به راضی کردن ظاهری دوست خود می‌اندیشند، اینان در واقع در دوستی فقط نفع دنیایی خود را می‌طلبند، در حقیقت باهم دشمنی می‌کنند. به همین جهت در روز قیامت خود را دیگری می‌یابند.

۴- از آیات ۲۷ تا ۲۹ سوره‌ی فرقان در می‌یابیم که علت حسرت و افسوس انسان ستمکار و بدبختی او و علت پیروی نکردن او از رسولان الهی دوستانی بوده‌اند که از برخوردار نبودند و برایش خیر خواهی نمی‌کردند و چون دشمن واقعی او بوده‌اند، او را به سوی سوق می‌دادند.

اکنون که با پیام‌های قرآن کریم درباره‌ی دوستی آشنا شدیم، یادداشت یک دانش‌آموز موفق در دوستی را می‌خوانیم و پیرامون آن گفت‌وگو می‌کنیم.

نیاز به دوست

هنوز نمی‌دانم از شروع دوستی با او چقدر از راه را پیموده‌ام و تا چه میزان در مسیر سعادت و کمال پیش‌رفته‌ام. همین قدر می‌دانم که دشت‌ها و کوه‌هایی را در نور دیده و از آن جا که بودم بسیار فاصله گرفته‌ام.

پیش از این نمی‌توانستم حدس بزنم که این دوستی این همه خیر و برکت داشته باشد. با او خود را شناختم و با یاری او در اصلاح خود کوشیدم، بر پاهای خود ایستادم، گام برداشتم، پیش‌رفتم و اینک نهال حیات و امید در وجودم جوانه زده و شکوفا شده است.

با یاد آیام تنهایی، معنای تهیدستی و فقر را بهتر فهمیدم و دریافتم که آدم بی دوست، فقیرترین آدم هاست. عاجزترین مردم کسی است که نتواند با دیگران دوست شود و بنابر سخن امام علی علیه السلام ناتوان تر و عاجز تر از او کسی است که دوستانی را هم که دارد از دست بدهد.^۱

خیلی ها میان مردمند، ولی تنهاند، در جمع اند، اما احساس غریبی می کنند. نه خود دستی برای دوستی پیش می آورند، نه به گونه ای هستند که دیگران دست دوستی به سوی آن ها دراز نمایند. اشکال کار در کجاست؟ نکنند این تنهایی ریشه در خودخواهی یا خودکم بینی داشته باشد؟

قطره دریاست اگر با دریاست و ر نه آن قطره و دریا دریاست^۲

یادآوری تجربه ها (۱)

* چه عواملی سبب می شوند که برخی افراد نتوانند با دیگران دوست شوند و یا در حفظ دوستی موفق باشند؟

ویژگی های دوست

راستی، چرا کسی یا چیزی را دوست می داریم؟ روزی این سؤال را از او پرسیدم. او در پاسخ گفت:

ما زیبایی ها و خوبی ها را دوست داریم و وقتی در کسی یا چیزی زیبایی و خوبی می یابیم، بدان علاقه مند می شویم. گل زیبا، نقاشی زیبا، یکرنگی و صداقت، شجاعت و دلاوری، جوانمردی و پهلوانی، همه دوست داشتنی اند و همین ها سبب می شوند که صاحب این زیبایی ها را هم دوست بداریم.

۱- نهج البلاغه، حکمت ۱۲

۲- اقبال لاهوری

اکنون می بینم که او صاحب بسیاری از خوبی ها و زیبایی هاست. او آمد و در آینه‌ی با صفا و شفاف گفتار و رفتارش، واقعیت خود را دیدم و به حقیقت خود پی بردم. شناخت ضعف‌های خود، ناشی از عیب‌گرفتن‌های او نبود، بلکه رفتار صمیمانه و مخلصانه‌ی او به من نشان می‌داد که نقص کارم در کجاست.

اگر لباس خاکی شده باشد یا بر صورتم سیاهی نشسته باشد، سپاس‌گزار آینه خواهم بود که زشتی‌هایم را به من نشان دهد و اگر دوستی هم مرا متوجه بی‌سروسامانی احوالم کند، با او دشمنی نخواهم کرد و سپاس‌گزار او خواهم بود.

آینه چون عیب تو بنمود راست خودشکن، آینه شکستن خطاست^۱

این نشانه‌ی رشد فکری است که یادآوری عیبم را به‌عنوان «هدیه» از دوست بپذیرم و ممنون او باشم.

امام صادق علیه السلام فرموده‌اند :

أَحَبُّ إِخْوَانِي إِلَيَّ مَنْ أَهْدَى إِلَيَّ غُيُوبِي

«محبوب‌ترین برادران نزد من کسی است که عیب‌های مرا به من هدیه دهد.»^۲

هیچ‌گاه بی‌جهت از من تعریف و تمجید نمی‌کند و اگرچه از تذکر نقص‌ها دریغ ندارد، اما هرگز با ایرادهای بی‌مورد به تحقیر من نمی‌پردازد. هدف او در دوستی منافع شخصی و سوء استفاده از روابط دوستی نیست. او نه اهل تملق است و نه به دیگران زور می‌گوید، او برتر از آن است که دیگری را برای رسیدن به خواسته‌هایش به بازی گیرد و نردبان ترقی قرار دهد.

وقتی به قرآن کریم می‌اندیشم و در کلمات پیشوایان دین نظر می‌کنم، می‌بینم که با حکیمانه‌ترین عبارات و ویژگی‌های دوست را بیان کرده‌اند. لذا با تأمل در کلمات این راهنمایان بود که دانستم : دوست واقعی آن کسی است که :

یاد خدا را در دل زنده کند و ما را به سوی آرزوهای کوچک نکشاند،^۳

۱- مخزن الاسرار نظامی

۲- اصول کافی، ج ۲، ص ۶۳۹

۳- نجم ۲۹

به زیبایی خرد آراسته و اهل فکر و اندیشه باشد،^۱
 به خاطر زشتی‌هایش مورد خشم خدا قرار نگرفته باشد،^۲
 دشمنی با خدا و مردم را در دل نداشته باشد،^۳
 خیانت نورزد، سخن چینی نکند و ستم روا ندارد،^۴
 در دوستی خود ثابت قدم و پایدار باشد،^۵
 و بالاخره دوستی و محبت خداوند زینت بخش قلب او باشد.

به دوستی اعتماد می‌کنم که :

نه تنها خود اهل گناه نیست بلکه از گناه دیگران نیز ناراحت می‌شود،^۶
 اهل شرارت و بی باکی نیست و با کارهای خود دوستان را به هلاکت نمی‌اندازد،^۷
 اهل دروغ نیست و با صداقت سخن می‌گوید.^۸
 آنان که به این ویژگی‌ها توجه نکردند و با هر کسی که سر راهشان قرار گرفت، دوست شدند، سرنوشت خوبی پیدا نکردند. اگر به زندان‌ها برویم و از مجرمانی که جرم‌های بزرگ مرتکب شده‌اند، علت انحرافشان را پرسیم، اکثر آنان می‌گویند دوستان بد ما را به اینجا کشاند. در قیامت، گفت‌وگویی میان برخی گناهکاران صورت می‌گیرد. بعضی به بعضی دیگر می‌گویند اگر شما نبودید، ما ایمان داشتیم. دوستان بد جواب می‌دهند هرگز، بلکه در خودتان انحراف بود.

و من به خود می‌بالم که دوستم انسانی بزرگوار و با کرامت است. نمی‌خواهم بگویم او بی‌عیب و نقص است. واقع بینی اجازه‌ی چنین کاری نمی‌دهد. خود او نیز می‌گوید «هیچ‌گاه دوستان خود را بی‌عیب ندان، ما همه عیب و نقص‌هایی داریم. تنها دوستان و محبوبان تام و تمام ما رسول خدا و اهل بیت پاک ایشان صلوات‌الله‌علیهم هستند. سایر آدم‌ها به میزان نزدیکی و عشق به آن‌ها قدر و منزلت می‌یابند و شایسته دوستی می‌گردند.»

اما می‌توانم بگویم او یک دوست واقعی است.

۵- رسول خدا (ص)، میزان الحکمه، ج ۲، ۱۵۹۱

۱- اعراف ۱۹۹ و امام علی (ع) اصول کافی ج ۴، ص ۸۵

۶- امام علی، میزان الحکمه ج ۲، ص ۱۵۸۴

۲- ممتحنه ۱۳

۷- امام علی (ع)، میزان الحکمه، ج ۲، ۱۵۸۴

۳- ممتحنه ۱

۸- امام علی (ع)، اصول کافی، ج ۴، ص ۸۵

۴- امام صادق (ع)، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۱۵۸۲

عرضه بر آیات

ویژگی‌هایی را که این دانش‌آموز برای دوست خود بیان کرده بر پیام‌هایی که از آیات قرآن کریم به دست آورده‌ایم، عرضه کنید و ببینید که چقدر با آن پیام‌ها هماهنگی دارد.

یادآوری تجربه‌ها (۲)

* آیا تاکنون توجه کرده‌اید که چه ویژگی‌هایی در دوستانتان بوده که سبب نزدیکی و دوستی شما با آن‌ها شده است؟ آیا می‌توانید خوبی‌های آن‌ها را بشمارید؟ احتمالاً دوستان شما عیب‌ها و نقص‌هایی هم دارند. آیا تلاش کرده‌اید که در رفع آن عیب‌ها به آن‌ها کمک کنید؟

تأثیر دوستی

در تجربه‌ی دوستی با او به تأثیر عمیق دوست بر انسان پی بردم. دوستی پیوند قلب‌هاست و اگر قلبی مجذوب کلام و نگاه و رفتار کسی شد، می‌کوشد تا صاحب خویش را همانند او سازد. لذا گاه پیوند دوستی تا آنجا پیش می‌رود که شخص می‌کوشد مانند دوست خود قدم بردارد، بیسندد، حرف بزند و زندگی کند.

عمق سخن رسول خدا ﷺ اکنون آشکار می‌شود که فرمود:

آدمی بر آیین دوست و رفیق خود است.^۱

از طرف دیگر، وقتی به میزان تأثیر دوست می‌اندیشم، هراسی وجودم را فرا می‌گیرد. ما نوجوانان و جوانان که دنبال یکرنگی و صداقتیم و دورویی را خصلت آدم‌های فرومایه می‌دانیم، کمتر تصور می‌کنیم که انسان‌هایی با ظاهری دل‌فریب و کلامی شیرین، باطنی نفرت‌انگیز داشته باشند. لذا این

۱- المرء علی دین خلیله و قرینه (وسائل الشیعه، ج ۲ ص ۲۰۷)

هراس همیشه آزارم می‌دهد که دوستان صادق و باصفای من در دام گرگ‌هایی بیفتند که برای فریب دیگران در چهره‌ی یوسفان ظاهر می‌شوند و در کمین‌اند تا جوان یا نوجوانی را به دام اندازند و کاخ تجملات و شادی خود را بر ویرانه‌های زندگی آنان بنا نهند.

دوستان من، دشمنان ما گوهر ناب جوانی طلب می‌کنند، باشد که با هوشیاری و خردمندی، تصمیم بگیریم که این گوهر ناب را جز به بهای بهشت نفروشیم.^۱

آنان در انتظار یک بار خطای ما هستند تا ما را برای همیشه از پاک ماندن ناامید کنند. فریب این نیرنگ را نخوریم. خدا نکند که با یک اشتباه، دل آن‌ها را شاد کنیم؛ اما اگر چنین شد، راه بازگشت بسته نیست. در توطئه‌ی دشمن گرفتار نشویم و فکر نکنیم که دیگر نمی‌توان خوب بود. خدا، خواهان بازگشت ماست. او با اکسیر آمرزش خود، توبه‌کننده را چون کودک از مادر متولد شده، پاک می‌کند.

منشین با بدان که صحبت بد
گرچه پاکی، تو را پلید کند
آفتابی بدین بزرگی را
پاره‌ای ابر ناپدید کند
سنایی

یادآوری تجربه‌ها (۳)

* شاید شما نیز نمونه‌هایی از دوستی‌های زیانبار را در پیرامون زندگی خود دیده باشید. این نمونه‌ها را طرح کنید و علت زیانبار بودن آن‌ها را بیان نمایید.

پیشنهاد

- ۱- اگر در مورد دوستی‌های موفق تجربه‌ای دارید، آن تجربه را در کلاس بیان کنید.
- ۲- آیا نمونه‌ای از دوستی‌های ناموفق را تجربه کرده‌اید؟ این تجربه را، بدون ذکر نام افراد، بیان کنید و علت ناموفق بودن آن را توضیح دهید.

۱- امام علی (ع): إِنَّهُ لَيْسَ لِأَنْفُسِكُمْ تَمَنُّ إِلَّا الْجَنَّةَ فَلَا تَبِعُوهَا إِلَّا بِهَا. بهای وجود شما جز بهشت رضوان نیست، آگاه باشید آن را جز به بهشت نفروشید. (نهج البلاغه، حکمت ۴۴۸)

ادبِ دوستی

در درس قبل با ضرورت انتخاب دوست و ویژگی های دوست خوب و نیز تأثیر اخلاق و رفتار دوستان بر یکدیگر آشنا شدیم. در این درس می خواهیم پیرامون این سؤال بیندیشیم که : با انجام چه وظایف و مسئولیت هایی می توانیم دوستی های خود را تحکیم بخشیم؟

نگهداری برخی چیزها از به دست آوردن آن‌ها مشکل‌تر است. این مشکل بودن دو جهت دارد: یکی از جهت گران‌بها و با ارزش بودن و دیگری از جهت ظرافت و شکنندگی. اگر چیز گران‌بها و با ارزش گم شود یا از دست برود، علاوه بر مشکلات فراوان برای به دست آوردن مجدد آن، ناراحت‌کننده نیز هست. چیز ظریف و شکننده نیز با یک لحظه غفلت می‌شکند و ریز می‌شود.

حفظ دوستی نیز مشکل‌تر از پیدا کردن دوست است. چه بسا که انسان بعد از سال‌ها دوست مناسبی پیدا می‌کند و بعد از مدتی مودت و هم‌نشینی، با یک رفتار نسنجیده او را از دست بدهد. پایداری رابطه‌ی دوستی و رسیدن به ثمرات و نتایج آن بستگی به انجام مسئولیت‌های متقابل دارد. پیشوایان دین که ما را در انتخاب دوست هدایت کرده‌اند، درباره‌ی این مسئولیت‌ها و وظایف نیز سخن گفته‌اند. بار دیگر به پیشگاه آن بزرگواران می‌رویم و از راهنمایی‌هایشان بهره‌مند می‌شویم. آن‌گاه با نظر به رابطه‌ی خود با دوستانمان، بررسی خواهیم کرد که تا چه میزان این وظایف را در دوستی‌های خود مراعات کرده‌ایم.

بنابراین هریک از ما باید بکوشیم تجربه‌های دوستی خود را مرور کنیم؛ همچنین تجربه‌ی سایر هم‌کلاسی‌ها را نیز بشنویم و با به دست آوردن آگاهی‌های جدید، درخت دوستی را پرثمرتر سازیم.

وظایف ما نسبت به دوست

اگر بخواهیم دوستی ما با دیگران دوام داشته باشد و به دوستی‌های عمیق و صمیمی تبدیل شود به طوری که از ثمرات مثبت و سازنده‌ی آن در زندگی بهره ببریم، باید وظایف خود را نسبت به دوست انجام دهیم. برخی از این وظایف عبارتند از:

۱- احترام به دوست: امام باقر علیه السلام می‌فرماید: «همان‌طور که دوستت به تو احترام می‌گذارد، تو نیز باید او را محترم شماری.»^۱

کوچک شمردن دوست و نام ناپسند بر او نهادن، عزت‌ش را خدشه‌دار می‌کند و این از نمونه‌های بی‌احترامی است. مسخره نکردن وی و پرهیز از غیبت کردن نیز از نمونه‌های احترام گذاشتن به دوست است.

۱- تحف العقول، ص ۲۶۶

یادآوری تجربه‌ها (۱)

* نمونه‌هایی از احترام گذاشتن به دوست و نیز نمونه‌هایی از بی‌احترامی را که تاکنون مشاهده کرده‌اید، در کلاس بیان کنید و تأثیر سوء آن‌ها را نیز شرح دهید. مصادیق دیگری از احترام گذاشتن را که در درس نیامده است، ذکر کنید.

۲- رعایت حقوق متقابل: امام علی علیه السلام به فرزند گرامی خود امام حسن علیه السلام می‌فرماید: «به اتکای رابطه‌ی صمیمانه و دوستانه، حق برادرت را ضایع مکن. زیرا این عمل رابطه‌ی دوستی را از بین می‌برد و کسی که حقش را ضایع ساخته‌ای دیگر دوست تو نخواهد ماند.»^۱

به زحمت انداختن دوست، ظلم به او، شوخی‌های آزاردهنده با او، استفاده بیش از حد و بدون اجازه از وسایل وی، از مواردی است که حق دوستی را از بین می‌برد و در نتیجه پیوند دوستی را سست می‌کند.

یادآوری تجربه‌ها (۲)

* نمونه‌هایی از رعایت حقوق دوست یا عدم مراعات آن را که مشاهده و تجربه کرده‌اید یادداشت کنید و در کلاس طرح نمایید.

۳- توقع بجا و منصفانه: امام علی علیه السلام می‌فرماید: «کسی که از دوست خود جز فداکاری انتظار ندارد، همواره خشمگین و ناراحت است.»^۲

از این سخن چنین به دست می‌آید که نباید انتظار داشته باشیم دوست ما هرگونه خواسته‌ی ما را برآورده سازد. برخی از افراد توقع ایثار و فداکاری یک طرفه از دوست خود دارند تا جایی که انتظار دارند در هر امر باطل و ناحقی هم از آنان حمایت کند.

۱- نهج البلاغه، نامه ۳۱

۲- غررالحکم و دررالکلم، ج ۵، ص ۴۱۲

* آیا در مورد توقعات بین خود و دوستانتان اندیشیده‌اید؟ کدام بجا بوده و کدام نابجا؟ نمونه‌هایی را در کلاس مطرح نمایید.

۴- **خیرخواهی و نصیحت:** رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «دو دوست خوب مانند دو دست هستند که به هنگام شستن، یکدیگر را تمیز می‌کنند و از آلودگی‌ها پاک می‌سازند.»^۱
دوستان ناصح، خوبی یکدیگر را می‌خواهند، گرچه در این میان ممکن است یکی از آن‌ها متوجه خیرخواهی دوستش نباشد و از اینکه مطابق میل او عمل نمی‌کند ناراحت شود.

۵- **میان‌روی در دوستی:** حضرت علی رضی الله عنه می‌فرماید: «مودت خود را تار دوست کن، و در عین حال به طور مطلق به او اعتماد و اطمینان مکن. همان‌گونه که می‌خواهی با تو رفتار نماید با او رفتار کن، اما همه‌ی اسرار را با او در میان مگذار.»^۲

بنابراین، حد دوستی را باید رعایت کرد و از اعتدال خارج نشد تا دوستی تداوم یابد. شیفتگی فوق‌العاده به دوست از عوامل اصلی خروج از میان‌روی است. میان‌روی ایجاب می‌کند که در عین اعتماد به دوست، از گفتن همه‌ی اسرار خود به او پرهیز کنیم. زیرا بسیار اتفاق می‌افتد که بعدها این دوست از ما جدا شود و از آن اعتماد مطلق که به او کرده بودیم سوء استفاده نماید و به غیبت و بدگویی ما پردازد.

چند مورد دیگر از وظایف ما نسبت به دوست :

- ۱- در دوستی خود با دوست صادق باشیم، چه در حضور و چه در غیاب او.
- ۲- برای خدا او را دوست داشته باشیم، نه به خاطر منفعت خود.
- ۳- میان دوستان تفاوت و تبعیض نگذاریم که سبب حسادت میان آنها شود.
- ۴- به خاطر خوبی‌ها و امتیازاتی که دارد، به او حسادت نورزیم.
- ۵- به عهد‌ها و پیمان‌های خود با دوست عمل کنیم.
- ۶- همواره یار و کمک کار او باشیم. در درس، کار و مشکلات زندگی به او کمک کنیم.

آیا شناخت خانوادگی دوست تأثیری در انتخاب او دارد؟ چرا؟

پیشنهاد

در تخیل خود درخت دوستی را تصور کنید و آنچه را در خیال پرورده‌اید در محل تعیین شده زیر رسم نموده، مشخص کنید در این درخت چه چیزی را ریشه، چه چیزهایی را تنه و شاخه و برگ، و چه چیزهایی را میوه قرار می‌دهید؟

درخت دوستی بنشان که کام دل به بار آرد نهال دشمنی برکن که رنج بی‌شمار آرد
حافظ

گام هشتم

.....

بر اساس آنچه از پیشوایان بزرگوار
آموخته‌ام، دوستان و معاشین خود را بار دیگر
ارزیابی می‌کنم و آن‌ها را با معیارهای ارائه شده می‌سنجم
و دوستان صمیمی و بکرنگ خود را از میان کسانی برمی‌گزینم که
ویژگی‌های یک دوست را دارند و می‌توانیم یار و مددکار یکدیگر
در راه زندگی باشیم.
هم‌چنین می‌کوشم با سایر دوستان و بستگان
با صداقت و درستی معاشرت کنم.

خدایا! مرا یاری فرما

کار، گوهر زندگی

تلاش و پشتکار و ایفای نقشی مفید در زندگی اجتماعی از ارکان مهم زندگی و برنامه‌ی ماست. وقتی از کار سخن می‌گوییم، مقصودمان تنها داشتن شغل نیست بلکه باید در هر سن و در هر موقعیت، اهل کار و تلاش باشیم و در شکوفایی مادّی و معنوی جامعه خود را متعهد و مسئول بدانیم.

در این درس می‌کوشیم تا بدانیم:

- ۱- یکی از راه‌های قدردانی از نعمت‌های خدا کدام است؟
- ۲- کار و تلاش چه جایگاهی در برنامه‌ی زندگی ما دارد؟
- ۳- آیا اکنون هم که دانش‌آموز هستیم، باید اهل کار و تلاش

باشیم؟

آیات ۱۰ تا ۱۴ سوره ی نحل را به دقت و زیبا بخوانید.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ

مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ

وَ مِنْهُ شَجَرٌ

فِيهِ تُسِيمُونَ

و از آن، گیاه و درخت می روید.

که در آن (چارپایان را) می چرانید.

۱۰

يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ

وَالرَّيْتُونَ وَالتَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ

وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

و با آن برای شما کشت برویاند

۱۱

وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ

وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ

وَالنُّجُومِ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ

إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ

لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

۱۲

وَمَا ذَرَأَا لَكُمْ فِي الْأَرْضِ

مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ

إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً

لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

۱۳

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ

لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا

وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً

تَلْبَسُونَهَا

وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاحِرَ فِيهِ

وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

۱۴

و ستارگان در تسخیر فرمان اویند

.....

.....

و آنچه در زمین برای شما آفرید

به رنگ‌های گوناگون

.....

.....

.....

تا از آن، گوشت تازه بخورید

و از آن زیوری بیرون آرید

که آن را می‌پوشید

و در آن کشتی‌ها را بینی که آب را می‌شکافند

.....

.....

به کمک توضیحات زیر، ترجمه‌ی آیات را کامل کنید.

شَرَاب: نوشیدنی الْأَعْنَاب: درختان انگور ثَمَرَات: میوه‌ها

پیام آیات

با تفکر در آیات، پاسخ سؤال‌های زیر را به دست آورید.

چرا قرآن کریم از تسخیر شب و روز، ستارگان و دریاها برای ما سخن می‌گوید؟
چرا از آب، از درخت، از کشت و زرع، از انواع میوه‌ها، از ماهی‌های خوردنی دریا و از زیورهای
گران‌بهای دریایی یاد می‌کند؟
ذکر نمونه‌هایی از نعمت‌ها و بخشش‌های بی‌شمار خداوند در زمین و آسمان و محیط زندگی
ما برای چیست؟

خداوند، در مقابل این نعمت‌ها، از ما چه خواسته است؟

.....
.....
.....
.....

راه سربلندی

داشتن هدف‌ها و آرمان‌های بزرگ از ویژگی‌های دوره‌ی نوجوانی و جوانی و امید و تلاش برای رسیدن به آن‌ها ویژگی دیگر این دوران است. شما می‌دانید که با کار و تلاش و پشتکار می‌توان به هدف رسید. بسیاری از افراد در رؤیاهای و خیالات خود به‌طور مکرر پیروزی را جشن می‌گیرند اما در زندگی واقعی قدمی به سوی هدف بر نمی‌دارند. در نتیجه، پس از مدتی دچار یأس و ناامیدی می‌شوند. تحرک، جنب و جوش و پویایی است که به هدف‌های بلند واقعیت می‌بخشد و کام آدمی را شیرین می‌کند.

فضل و بخشش خداوند در گستره‌ی زمین، در زیر کوه‌ها و خاک‌ها، عمق دریاها و در هر نقطه‌ی دیگر آن پراکنده است. ملتی که به دنبال سربلندی است، باید عمران و آبادانی را یکی از هدف‌های بزرگ خود قرار دهد، و با تن دادن به سختی‌ها، بهره‌ی خود را از نعمت‌های الهی به دست آورد.

بررسی

۱- به نظر شما، پیشرفت جامعه‌ی ما در گرو کار و فعالیت سازنده در چه زمینه‌هایی است؟ فهرستی از این فعالیت‌ها را مشخص کنید و تعیین کنید که خودتان مایلید در کدام زمینه فعالیت کنید.

.....
.....
.....
.....

۲- برخی به جای تکیه بر کار و کوشش سالم، با سوءاستفاده از فرصت‌ها، ثروتی کسب می‌کنند و بر دیگران فخر می‌فروشند. برخی دیگر نیز با الگو قرار دادن آنان در این اندیشه‌اند که یک شبه و بی‌درد سر راه طولانی کسب ثروت را بیمایند. با بررسی این پدیده، پاسخ دهید که این طرز فکر:

۱- چه عواقبی برای آن افراد دارد؟

۲- چه آثار و نتایجی برای جامعه دارد؟

۳- این افراد دارای چه ویژگی‌های شخصیتی هستند؟

.....
.....
.....
.....
.....

کار و تلاش در سیره‌ی معصومین (ع)

رسول خدا (ص) می‌فرماید :

کسی که روزی خود را با کار و تلاش تهیه کند، در قیامت در شمار انبیا قرار می‌گیرد و ثواب آنان را دریافت می‌کند.^۱

و نیز می‌فرماید :

کسی که شب را در حال خستگی ناشی از کار بگذراند، کاری که برای درآمد حلال بوده است، شب را آمرزیده به سرآورده است.

با این که امام صادق (ع) در گسترش علم و دانش در زمان خود، مهم‌ترین نقش را داشتند و شاگردانی که از محضر ایشان بهره برده‌اند، بالغ بر چهار هزار نفر بودند، در عین حال در بسیاری از اوقات به کشاورزی هم می‌پرداختند. روزی در گرمای تابستان در مزرعه به کار مشغول بودند و عرق از سر و رویشان می‌ریخت. یکی از دوستان امام به نام ابوعمرو شیبانی ایشان را دید. جلو آمد و گفت :

بیل را به من بدهید تا من به جای شما کار کنم.

امام (ع) فرمود : نه، من دوست دارم که برای به‌دست آوردن روزی رنج بکشم و آفتاب بخورم.^۲

امام کاظم (ع) در زمین خودشان، به شدت مشغول کار بودند. یکی از یاران ایشان رسید و

گفت : چرا این کار را برعهده‌ی دیگران نمی‌گذارید؟

امام (ع) فرمود : چرا برعهده‌ی دیگران بگذارم؟ افراد برتر از من هم این کارها را می‌کردند.

مرد پرسید : مثلاً چه کسانی؟

امام (ع) فرمود : رسول خدا (ص) و امیرمؤمنان علی (ع) و همه‌ی پدران و اجدادم. کار و

فعالیت، سیره‌ی پیامبران، اوصیای آنان و بندگان شایسته‌ی خداست.^۳

از طرف دیگر، پیشوایان ما از بیکارگی و تنبلی و سربار دیگران بودن متنفر بودند و بیزاری خود را به صورت‌های مختلف نشان می‌دادند. روزی در حضور رسول خدا (ص) از عبادت‌ها و زهد

و تقوای شخصی بسیار سخن گفتند. رسول خدا (ص) پرسید : کارش چیست؟

گفتند : کاری ندارد.

۱- مستدرک الوسائل، ج ۲، باب ۸، حدیث ۸

۲- بحارالانوار، ج ۱۱، ص ۱۲۰ (به نقل از کتاب داستان راستان)

۳- بحارالانوار، ج ۱۱، ص ۲۶۶ (به نقل از کتاب داستان راستان)

آثار تربیتی کار

کار، سازنده‌ی انسان و بیکارگی و تبلی فاسد کننده‌ی اوست؛ لذا ارزش کار نه صرفاً از جهت کسب درآمد یا شکوفایی اقتصادی بلکه در تأثیری است که بر انسان می‌گذارد و شخصیت او را پرورش می‌دهد.

برخی از آثار کار در انسان عبارتند از:^۱

۱- **شکوفایی استعدادها:** وجود آدمی سرشار از استعدادهای گوناگون است که باید آن‌ها را شکوفا کند. این استعدادها وقتی ظهور می‌کند که آدمی از جای خود برخیزد، حرکت کند، با سختی‌ها درگیر شود و در دل حوادث قرار گیرد. انسان در کار، خود را می‌آزماید، کشف می‌کند و به توانایی‌های وجودی خود پی می‌برد.

۲- **لطافت احساس:** بیکاری، تبلی و سستی، قساوت می‌آورد اما کار، کیمیاست و مس وجود انسان را زر می‌کند. کسی که اهل کار است، قدر زحمت و کار را می‌داند، از رنج مردم به رنج می‌افتد، شادمانی مردم او را شاد می‌کند. کار، کارخانه‌ی سازندگی و تربیت و تعالی بخش احساسات انسانی است.

۳- **تمرکز قوه‌ی خیال:** در هنگام بیکاری، پرنده‌ی خیال به هر سو پرواز می‌کند و انسان را به دنبال خود می‌کشاند و چه بسا او را به سمت افکار و اوهام فاسد و شیطانی رهنمون شود. امیرمؤمنان می‌فرماید: **اگر نفس خود را به کاری مشغول نکنی، او تو را مشغول می‌کند.**^۲ اما آن کس که به کاری مشغول است، فکر و خیالش متوجه آن کار است و به امور بیهوده نمی‌اندیشد.

۴- **احساس عزت نفس:** کسی که کار می‌کند و دستش را پیش دیگران دراز نمی‌کند احساس عزت و کرامت می‌کند، هرچند درآمد او اندک باشد و یک زندگی معمولی را بگذراند. امام علی (ع) به کارهای سخت تن می‌داد؛ چاه و قنات حفر می‌کرد، باغبانی می‌کرد، حتی به ازای دریافت مزد و اجرت برای دیگران کار می‌کرد؛ این همه را انجام می‌داد تا عزت نفس خود را حفظ کند و دست نیاز به سوی دیگران دراز نکند و به مردم نیز درس عزت و کرامت بیاموزد.

اتقان در کار^۳

کسی که اهل کار و تلاش است، در هر کاری وارد شود، قواعد آن را به درستی رعایت می‌کند و

۱- اقتباس از کتاب تعلیم و تربیت در اسلام، اثر استاد شهید مطهری

۲- تعلیم و تربیت در اسلام، استاد شهید مطهری، ص ۴۱۵

۳- درستی در کار، محکم کاری

محصولی بدون نقص عرضه می‌کند. او یک تلاشگر شرافتمند است که مصالح عمومی، اقتدار و عزت جامعه و رضایت خداوند را دوست دارد و آن را بر منافع شخصی ترجیح می‌دهد. وی آنان را که با دزدیدن از کار به جمع ثروت می‌پردازند، انسان‌های حقیر و زبونی می‌داند که آبادانی در زندگی شخصی را با بهای سنگین خرابی و ویرانی جامعه و ضایع کردن حق مردم خریداری می‌کنند و ضرباتی جبران‌ناپذیر بر اقتصاد کشور وارد می‌سازند.

تطبیق

* ۱- با بررسی کیفیت برخی از محصولات صنعتی و غیر صنعتی پیرامون خود، توضیح دهید که تا چه اندازه اتقان در کار در آن‌ها رعایت شده است.

.....
.....
.....

۲- با توجه به این که کار اصلی شما علم آموزی است، به محاسبه و ارزیابی خود بپردازید و ببینید که تا چه اندازه کار خود را با اتقان انجام می‌دهید.

دو رباعی بسیار زیبا از امام علی (ع) نقل کرده‌اند، که ترجمه‌ی آن‌ها چنین است :

حمل صخره‌های سترگ از قله‌های رفیع
از بارشنت آسین بر ایم دوست داشتنی تراست
برخی بمن می‌گویند: کسب و کار برای تو تنگ است،
اما تنگ و عار در دولت و خواری در خواست از دیگران است.
اگر می‌خواهی آزاد زندگی کنی، چون بر دکان تن به کار برو.
طعنت را از مال نبی آدم به کلی قطع کن
نکو آن کارمرا کوچک دست می‌کند
بلکه که دانی و در خواست از مردم دولت آوراست
آن‌گاه که از مردم بی‌نیازی،
بر کاری که خواهی داشته باش،
چه در این صورت از بدمی مردم پسنده قدر ترا بجزند تری!

درود بر امیر مؤمنان و پیشوای صالحان؛ ایشان شاگرد آن پیامبر بزرگی است که وقتی دست پینه بسته‌ی کارگری را دید، بر آن بوسه زد و فرمود:
این دستی است که آتش آن را لمس نخواهد کرد.

- ۱- پیام‌های اصلی این درس را ذکر کنید.
- ۲- یک انسانِ اهل کار و تلاش از نظر شخصیتی چه تفاوتی با انسان کم‌تحرک و بیکاره دارد؟
- ۳- چرا امام صادق (ع) به کسی که تقاضا کرد به جای ایشان کار کند، فرمود دوست دارم خودم برای کسب روزی رنج بکشم و آفتاب بخورم؟

- ۱- یکی از جنبه‌های زیبای زندگی انسان‌های بزرگ، کار و تلاش آن‌هاست. اگر در این مورد داستانی می‌دانید یا نکته‌ای آموزنده سراغ دارید، آن را در کلاس بیان کنید.
- ۲- از کارگاه یا کارخانه یا مزرعه‌ای بازدید کنید و از میزان تأثیر کار و تلاش بر روحیه‌ی افراد مشغول به کار گزارشی تهیه نمایید.

گام نهم

.....

خدایا به پاس نعمت‌هایی که به من بخشیدی، می‌کوشم :
۱- انسانی فعال و پرتلاش باشم و از تنبلی و تن‌پروری
دوری نمایم.

۲- هر کاری را که برعهده می‌گیرم، در کامل‌ترین شکل انجام دهم
و در استحکام آن چیزی را فروگذار نکنم.

۳- اکنون که کار اصلی من علم‌آموزی است، همه‌ی استعداد و
توان خود را برای آموختن به کار برم تا انسانی موفق برای خود و
مفید برای جامعه شوم.

خدایا، خودت مرا یاری کن و پشتیبانی نما.

فهرست کلمات معنا شده در کتاب دین و زندگی (۱)

	معنا	کلمه، درس
ب	الف	
هستی بخش	بَارِئٌ ۶	ءَاتِنَا ۲
درخشان	بَازِعًا، بَازِعَةً ۲	أَبْصَارَ ۱۰
فرزندم، پسر	بُنَى ۱۲	أَخَافُ ۲
		إِخْتِلَافَ ۸
		أُدْعُوا ۱۳
		أَرَكَ (أَرَى + ك) ۲
ت		أَسْوَةٌ ۱۲
روشن کننده	تَبِيَانٌ ۱	أَصَابَ ۱۲
روشن کنی	(لِ) تَبَيَّنَ ۱	إِصْبِرْ ۹
روان است	تَجْرِي ۵	أُعْبُدُ ۱۳
درک می کند	تُدْرِكُ ۱۰	أُعِدَّتْ ۱۰
شریک قرار می دهد	تُشْرِكُونَ ۲	أَعْنَابَ ۵
پایداری کنید	تَصْبِرُوا ۹	أَقْلَ ۲
بازاری	تَضَرَّعًا ۱۳	أُنْثَى ۱۲
اطاعت کنید	تُطِيعُوا ۷	أَوْفَى ۹
برتر است	تَعَالَى ۶	أَوْلُوا الْأَلْبَابِ ۱
می فهمید	تَفْقَهُونَ ۱۳	أَوْلَى الْأَلْبَابِ ۸
اندازه گیری، تقدیر	تَقْدِيرٌ ۵	
یکدیگر را سفارش کردند	تَوَاصَوْا ۱۰	
		تو را می بینم
		سرمشق، الگو
		رسید
		صبر و پایداری کن
		عبادت کن
		آماده شده است
		درختان انگور
		افول کرد، ناپدید شد
		زن
		وفا کرد، وفا کند
		خردمندان
		خردمندان

ث

نوشیدنی	شَراب ۱۶	میوه‌ها	ثَمَرَات ۱۶
ظاهر، آشکار	شَهَادَة ۶		

ض

گم شد ضَلَّ ۱۱

ع

امر زودگذر، دنیا	عَاجِلَة ۳
وسعت	عَرَض ۱۰
چشمه‌ها	عُيُون ۵

ف - ق

آفریننده	فَاطِرَة ۵
روان کردیم	فَجَّرْنَا ۵
پدید آورد	فَطَّرَ ۲
فرمان داد، حکم کرد	قَضَى ۱۲

ک

امید دارد، امید داشت	كَانَ يَتَرَجَو ۱۲
زیبا، ارزشمند	كَرِيم ۱۲
ناسپاس	كَفُور ۳
همان‌طور که	كَمَّا ۱

ح

مراقب و ناظر حَافِظ ۱۰

دانه حَبَّ ۵

نیکو، خوب حَسَنَة ۹

نیکو، نیکوتر، بهترین حُسْنَى ۴

بردبار حَلِيم ۱۳

خ

زیانکاری خُسْر ۱۰

نهانی خُفْيَة ۱۳

دوست خَلِيل ۹

ذ - ر

مرد ذَكَر ۱۲

خشنودی، رضایت رِضْوَان ۴

س - ش

بشتابید سَارِعُوا ۱۰

سعی کرد، تلاش کرد سَعَى ۳

ل

لَا تُظْلَمَ ۱۱

ظلم نشود به

لَا تَقْلُ ۱۲

نگو

لَمْ آتْخِذْ ۱۴

نمی گرفتم، نگرفتم

هـ

هدایت کرد مرا

هَدَانِ (هَدَانِي) ۲

ی

می خورند

يَأْكُلُونَ ۵

بشارت می دهد، مژده می دهد

يُبَشِّرُ ۷

پند گیرد

يَتَذَكَّرُ ۱

گمان می کند

يَحْسَبُونَ ۱۱

(تا) تدبیر کنند

(لِ) يَدَّبَّرُوا ۱

پاک می گرداند

يُزَكِّي ۹

می فروشند

يَشْتَرُونَ ۹

شریک قرار می دهند

يُشْرِكُونَ ۶

سخن می گوید

يُكَلِّمُ ۹

(تا) باشد

(لِ) يَكُونُ ۲

نگاه می کند

يَنْظُرُ ۹

فانی می شود

يَنْفَدُ ۴

نهی می کنند

يَنْهَوْنَ ۱۴

می دهد

يُؤْتِي ۹

م

روشن، روشن کننده

مُبِين ۱

صورت بخش، صورتگر

مُصَوِّر ۶

تجاوزگران

مُعْتَدِينَ ۱۳

کیش، آیین

مِلَّة ۹

مرده

مَيِّتَة ۵

ن

درختان خرما

نَخِيل ۵

می خواهم

نُرِيدُ ۳

نازل شد

نُزِلَ ۱

آگاه می کنیم

نُنَبِّأُ ۱۱

کتاب شناسی

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	موضوع	درس	مخاطب
۱	آداب تلاوت قرآن	مهدی مشایخی	مرکز چاپ و انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی	قرآن کریم	درس ۱	معلم/ دانش آموز
۲	آداب نماز	امام خمینی	مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی	نماز	درس ۱۳ و ۱۴	معلم/ دانش آموز
۳	آشنی با خدا از طریق آشنی با خود راستین	اصغر طاهرزاده	لب المیزان	خودشناسی، خدا شناسی	درس ۲	دانش آموز
۴	آشنایی با قرآن	مرتضی مطهری	انتشارات صدرا	قرآن کریم	درس ۱	معلم/ دانش آموز
۵	آموزش احکام	محمد حسین فلاح زاده	دلیل ما	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش آموز
۶	آنچه یک جوان باید بداند.	رضا فرهادیان	مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش آموز
۷	آنچه یک نوجوان باید درباره‌ی بلوغ بداند	محمد رضا شرفی	مؤسسه فرهنگی منادی تربیت	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش آموز
۸	آیین خردپروری	سعید بهشتی	مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر	تفکر	تمام درس‌ها	معلم
۹	آیین عقل ورزی	حسین مهدی‌زاده	مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی	تفکر	تمام درس‌ها	معلم/ دانش آموز
۱۰	احکام خانواده	عبدالرحیم موگهی	مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی	معاشرت و دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	معلم/ دانش آموز
۱۱	اخلاق معاشرت	جواد محدثی	بوستان کتاب قم	معاشرت و دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	دانش آموز
۱۲	ارزش دنیا	حسنعلی علی اکبریان	کانون اندیشه جوان	هدف زندگی	درس ۳ و ۴	دانش آموز
۱۳	از راه تا راز	سید یحیی یشری	نشر معارف	خودسازی	درس ۱۱	دانش آموز
۱۴	استقامت	سیدرضا صدر	بوستان کتاب قم	پایداری در عزم	درس ۱۰	دانش آموز
۱۵	اسرار الصلوة	میرزا جواد آقا ملکی تبریزی	کیش مهر	نماز	درس ۱۳ و ۱۴	معلم/ دانش آموز
۱۶	اسرار نماز	گردآوری: علی شیروانی	دارالفکر	نماز	درس ۱۳ و ۱۴	معلم/ دانش آموز

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	موضوع	درس	مخاطب
۱۷	اسماء الحسنی	محمد شجاعی	سروش	خدانشناسی	درس ۵ و ۶	معلم/ دانش آموز
۱۸	افق های کمال	محمد حیدر علوی تژاد	بوستان کتاب قم	هدف زندگی	درس ۲	دانش آموز
۱۹	امام در سنگر نماز	ستاد اقامه نماز- مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی	ستاد اقامه نماز	نماز	درس ۱۳ و ۱۴	دانش آموز
۲۰	انسان شناسی دینی (پرش ها و پاسخ های دینی جلد ۶)	حسین سوزنجی	انتشارات مدرسه	انسان شناسی	درس ۲ و ۱۵ و ۱۶	معلم/ دانش آموز
۲۱	انسان کامل	مرتضی مطهری	انتشارات صدرا	انسان شناسی	درس ۲	معلم
۲۲	انسان و ایمان	مرتضی مطهری	انتشارات صدرا	ایمان	درس ۷ و ۸	معلم/ دانش آموز
۲۳	انسان و خلافت الهی	محمد شجاعی	مؤسسه خدمات فرهنگی رسا	انسان شناسی	درس ۲	معلم/ دانش آموز
۲۴	اهمال کاری (بررسی علل و راهکارهای درمان)	مرتضی آقا تهرانی	مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی	پایداری در عزم	درس ۱۰	معلم/ دانش آموز
۲۵	ای بی نشان محض (مجموعه شعر نیایش)	قریان ولیثی-سید اکبر میرجعفری	اسوه	خدانشناسی	درس ۵ و ۶	معلم/ دانش آموز
۲۶	به قول پرستو	قیصر امین پور	افق	شعر	درس ۲	دانش آموز
۲۷	بسیست گفتار (گفتار «نظر دین درباره دنیا»)	مرتضی مطهری	انتشارات صدرا	هدف زندگی	درس ۳ و ۴	معلم/ دانش آموز
۲۸	پرش ها و پاسخ های دانشجویی (نگاه و پوشش)	سید مجتبی حسینی	نشر معارف	معاشرت و دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	دانش آموز
۲۹	پرواز تا بی نهایت	سازمان عقیدتی سیاسی ارتش	سازمان عقیدتی سیاسی ارتش	اسوه های موفق	درس ۹ و ۱۱	دانش آموز
۳۰	پژوهشی در فرهنگ حیا	عباس پسندیده	دارالحدیث	معاشرت و دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	دانش آموز
۳۱	پشت دیوار ندامت	ابراهیم ایمانی فر	کیهان	معاشرت و دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	دانش آموز
۳۲	پیامبر (۲۰ جلد)	میثاق امیر فجر	دفتر نشر فرهنگ اسلامی	برنامه ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش آموز

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	موضوع	درس	مخاطب
۳۳	تحلیلی تربیتی بر: روابط دختر و پسر در ایران	علی اصغر احمدی	انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران	معاشرت و دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	معلم
۳۴	تدبیر در قرآن	ولی الله نقی پورفر	اسوه	قرآن کریم	تمام درس‌ها	معلم/ دانش‌آموز
۳۵	تعلیم و تربیت در اسلام	مرتضی مطهری	انتشارات صدرا	برنامه‌ی زندگی	درس ۲	معلم
۳۶	تکامل اجتماعی انسان (مقاله هدف زندگی)	مرتضی مطهری	انتشارات صدرا	هدف زندگی	درس ۲	معلم/ دانش‌آموز
۳۷	جوانان و پرسش‌های عرفانی	محمد رضا متقیان	انتشارات مرکز مدیریت حوزه علمیه قم	خودسازی	درس ۱۱	دانش‌آموز
۳۸	جوان و انتخاب بزرگ در زندگی	اصغر طاهر زاده	لب المیزان	هدف زندگی	درس ۲	دانش‌آموز
۳۹	جوان و تلفن همراه	مؤسسه پژوهش‌های دینی امام‌المؤمنین	شهاب الدین	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش‌آموز
۴۰	جوان و دین	رجبعلی مظلومی	نشر آفاق	هدف زندگی	درس ۳ و ۴	معلم/ دانش‌آموز
۴۱	چالش فقر و غنا در کشورهای سرمایه‌داری	ناصر جهانیان	کانون اندیشه جوان	کار	درس ۱۶	معلم/ دانش‌آموز
۴۲	حرفی برای تمام فصول (قرآن در بیان رهبر معظم انقلاب)	مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی	سروش ملل	قرآن کریم	درس ۱	معلم/ دانش‌آموز
۴۳	حکمت عبادات (گفتارهای ۱ تا ۴۱)	عبدالله جوادی آملی	مرکز نشر اسراء	نماز	درس ۱۳ و ۱۴	معلم
۴۴	حیات حقیقی انسان در قرآن (تفسیر موضوعی قرآن کریم ج ۱۵)	عبدالله جوادی آملی	مرکز نشر اسراء	انسان شناسی	درس ۳ و ۴	معلم
۴۵	خاطرات احمد احمد	محسن کاظمی	انتشارات سوره مهر	پایداری در عزم	درس ۱۰	دانش‌آموز
۴۶	خاطرات عزت‌شاهی (مطهری)	محسن کاظمی	انتشارات سوره مهر	پایداری در عزم	درس ۱۰	دانش‌آموز
۴۷	خاطرات مرضیه حدیدچی (دباغ)	محسن کاظمی	انتشارات سوره مهر	پایداری در عزم	درس ۱۰	دانش‌آموز
۴۸	خاک‌های نرم کوشک	سعید عاکف	ملک اعظم	اسوه‌های موفق	درس ۹ و ۱۱	دانش‌آموز

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	موضوع	درس	مخاطب
۴۹	خدا (پریش‌ها و پاسخ‌های دینی جلد ۱)	حسین سوزنجی	انتشارات مدرسه	خداشناسی	درس ۵ و ۶	معلم/ دانش‌آموز
۵۰	خدا و خلقت من، چرا؟	محسن عباسی	نشر و پژوهش معناگرا	هدف زندگی	درس ۲ تا ۴	دانش‌آموز
۵۱	خودشناسی برای خودسازی	محمد تقی مصباح یزدی	مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی	خودسازی	درس ۲	معلم
۵۲	خودسازی یا تزکیه و تهذیب نفس	ابراهیم امینی	شفق	خودسازی	درس ۱۱	معلم/ دانش‌آموز
۵۳	دین‌شناسی و دنیاگرایی در نهج البلاغه	عبدالله جوادی آملی	مرکز نشر اسراء	هدف زندگی	درس ۳ و ۴	معلم
۵۴	دنیای نوجوان	محمد رضا شرفی	مؤسسه فرهنگی منادی تربیت	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	معلم/ دانش‌آموز
۵۵	دوست اگر این گونه بود.	راضیه محمد زاده	منیر	دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	دانش‌آموز
۵۶	ده نکته از معرفت النفس	اصغر طاهر زاده	لب المیزان	خودسازی	درس ۲	دانش‌آموز
۵۷	رساله لب اللباب در سیر و سلوک اولی‌الالباب	سید محمد حسین حسینی تهرانی	حکمت	خودسازی	درس ۱۱	معلم
۵۸	رساله لقاء الله	میرزا جواد آقا ملکی تبریزی	آل علی	خداشناسی	درس ۵ و ۶	معلم
۵۹	رستخیزی در تاریکی	سوسن صفارودی	بهینه	اسوه‌های موفق	درس ۹	دانش‌آموز
۶۰	رضایت از زندگی	عباس پسندیده	دارالحدیث	برنامه‌ی زندگی	درس ۳ و ۴	دانش‌آموز
۶۱	رمز موفقیت استاد مطهری	علی باقی نصرآبادی - حمید نگارش	امام عصر	اسوه‌های موفق	درس ۹	دانش‌آموز
۶۲	رمز موفقیت بزرگان	رضا باقی‌زاده گیلابی	پیام حجت	اسوه‌های موفق	درس ۹	دانش‌آموز
۶۳	رمز موفقیت علامه طباطبایی	حمید نگارش - علی باقی نصرآبادی	امام عصر	اسوه‌های موفق	درس ۹	دانش‌آموز
۶۴	روان‌شناسی نوجوانان	اسماعیل بیابانگرد	دفتر نشر فرهنگ اسلامی	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۵ و ۱۶	معلم
۶۵	روش برداشت از قرآن	علی صفایی حائری	لیلة القدر	قرآن کریم	تمام درس‌ها	معلم/ دانش‌آموز

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	موضوع	درس	مخاطب
۶۶	روش دوست‌یابی	محمد الحیدری	بنیاد پژوهش‌های اسلامی	معاشرت و دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	دانش‌آموز
۶۷	روی ماه خداوند را بیوس	مصطفی مستور	نشر مرکز	خدانشناسی	درس ۵ و ۶	دانش‌آموز
۶۸	ساتاماریا	سید مهدی شجاعی	کتاب نیستان	معاشرت و دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	دانش‌آموز
۶۹	سرشت انسان (پژوهشی در خدانشناسی فطری)	علی شیروانی	نهاد نمایندگی ولی فقیه در دانشگاه‌ها	انسان‌شناسی	درس ۲	معلم
۷۰	سفر به گرای ۲۷۰ درجه	احمد دهقان	انتشارات سوره مهر	اسوه‌های موفق	درس ۹ و ۱۱	دانش‌آموز
۷۱	سیاحت جمال: سیری در سیره اخلاقی و عملی پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>	محمد جواد حاج علی اکبری	دفتر نشر فرهنگ اسلامی	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش‌آموز
۷۲	سیره اقتصادی امام علی <small>علیه السلام</small>	سیدرضا حسینی	کانون اندیشه جوان	کار و تلاش	درس ۱۶	معلم/ دانش‌آموز
۷۳	سیری در سیره‌ی نبوی	مرتضی مطهری	انتشارات صدرا	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	معلم/ دانش‌آموز
۷۴	شرح حدیث جنود عقل و جهل	امام خمینی	مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی	انسان‌شناسی	تمام درس‌ها	معلم
۷۵	ظهور	علی مؤذنی	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی کرمان	اسوه‌های موفق	درس ۹ و ۱۱	دانش‌آموز
۷۶	فطرت	مرتضی مطهری	انتشارات صدرا	انسان‌شناسی	درس ۲	معلم
۷۷	فطرت در قرآن (تفسیر موضوعی قرآن کریم جلد ۱۲)	عبدالله جوادی آملی	مرکز نشر اسراء	انسان‌شناسی	درس ۲	معلم
۷۸	فطرت و دین	علی ربانی گلپایگانی	مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر	انسان‌شناسی	درس ۲	معلم
۷۹	کار و تولید	حسن نظری	کانون اندیشه جوان	کار	درس ۱۶	دانش‌آموز
۸۰	کار و دین	مجید رضایی	کانون اندیشه جوان	کار	درس ۱۶	دانش‌آموز
۸۱	کرانه‌های پاکی (خودسازی)	کریم خطیبی	کانون اندیشه جوان	خودسازی	درس ۱۱	دانش‌آموز

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	موضوع	درس	مخاطب
۸۲	کمالات وجودی انسان	محمد شجاعی	مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر	هدف زندگی	درس ۲	معلم/ دانش آموز
۸۳	کیش پارسایان	مجتبی تهرانی	پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی	ایمان	درس ۷ و ۸	معلم
۸۴	گوهر وقت	سیدحسن مطلبی	شرکت چاپ و نشر بین الملل	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش آموز
۸۵	ماهیت دنیا	عبدالحسین جلالی	امیر کبیر	هدف زندگی	درس ۳ و ۴	معلم
۸۶	مجموعه «برداشت‌هایی از سیره امام خمینی»	غلامعلی رجائی	مرکز چاپ و نشر عروج	اسوه‌های موفق	درس ۹	دانش آموز
۸۷	مجموعه «چلچراغ»	جمعی از نویسندگان	انتشارات مدرسه	اسوه‌های موفق	درس ۹	دانش آموز
۸۸	مجموعه «چهره‌های درخشان»	جمعی از نویسندگان	انتشارات مدرسه	اسوه‌های موفق	درس ۹	دانش آموز
۸۹	مجموعه «نیمه پنهان ماه»	جمعی از نویسندگان	روایت فتح	اسوه‌های موفق	درس ۹	دانش آموز
۹۰	مقالات (۳ جلد)	محمد شجاعی	سروش	خودسازی	درس ۱۱	معلم
۹۱	مقدمه‌ی تفسیر تسنیم (جلد اول)	عبدالله جوادی آملی	مرکز نشر اسراء	قرآن کریم	درس ۱	معلم
۹۲	مناجات	سید مهدی شجاعی	کتاب نیستان	خدانشناسی	درس ۵ و ۶	دانش آموز
۹۳	منزلت عقل در هندسه‌ی معرفت دینی	عبدالله جوادی آملی	مرکز نشر اسراء	انسان‌شناسی	تمام درس‌ها	معلم
۹۴	من نوجوانم	علی اصغر احمدی	انتشارات مهدی رضایی	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	معلم
۹۵	مهارت‌های زندگی	حسین خنیفر، مژده پورحسینی	مرکز نشر هاجر	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش آموز
۹۶	مهارت‌های زندگی با رویکرد دینی	فربیا غلاسوند	سروش هدایت	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش آموز
۹۷	مهر و قهر	محمد رضا سبحانی‌نیا - سعید رضا علی عسکری	مرکز فرهنگی شهید مدرس	دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	معلم/ دانش آموز
۹۸	نامه‌های خط خطی	عرفان نظراهارى	صابرین، کتاب‌های دانه	خدانشناسی	درس ۵ و ۶	دانش آموز
۹۹	نامه‌های عرفانی	به‌اهتمام: علی محمدی	نشر معارف	خودسازی	درس ۱۱	دانش آموز

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	موضوع	درس	مخاطب
۱۰۰	نامه‌های فهیمه	فهمیه بایبان پور - به اهتمام علیرضا کمری	انتشارات سوره مهر	اسوه‌های موفق	درس ۹ و ۱۱	دانش آموز
۱۰۱	نظریه ایمان در عرصه کلام و قرآن	محسن جوادی	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها	ایمان	درس ۷ و ۸	معلم
۱۰۲	نظم و انضباط	مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما	بوستان کتاب قم	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	دانش آموز
۱۰۳	نقطه سر خط	محسن عباسی	بوستان کتاب	هدف زندگی	درس ۲ تا ۴	دانش آموز
۱۰۴	نگاهی دوباره به سیمای پیامبر ﷺ	رضا رجب‌زاده	رستگار	برنامه‌ی زندگی	درس ۱۲ و ۱۷	معلم/ دانش آموز
۱۰۵	نگاهی قرآنی به حیات معنوی	اسدالله جمشیدی	کانون اندیشه‌ی جوان	هدف زندگی	درس ۳ و ۴	دانش آموز
۱۰۶	نگاهی قرآنی به دوست و دشمن	محمد رضا کاشفی	کانون اندیشه‌ی جوان	معاشرت و دوستی	درس ۱۵ و ۱۶	دانش آموز
۱۰۷	نگاهی قرآنی به فشار روانی	اسحاق حسینی کوهساری	کانون اندیشه‌ی جوان	برنامه‌ی زندگی	درس ۳ و ۴	دانش آموز
۱۰۸	نه آبی نه خاکی	علی مؤذنی	انتشارات سوره مهر	اسوه‌های موفق	درس ۹ و ۱۱	دانش آموز
۱۰۹	هدایت در قرآن (تفسیر موضوعی قرآن کریم جلد ۱۶)	عبدالله جوادی املی	مرکز نشر اسراء	خداشناسی	درس ۵ و ۶	معلم
۱۱۰	هدف خلقت	سید ابوالحسن مهدوی	محبان	هدف زندگی	درس ۲	دانش آموز
۱۱۱	هدیه‌ی مسیح (سیری در زندگی ادوارد تیللی)	مصطفی غفاری ساروی	مرکز اسناد انقلاب اسلامی	پایداری در عزم	درس ۱۰	دانش آموز
۱۱۲	و خدایی که همین نزدیکی است (گذری بر مناجات‌های دیروز و امروز)	علی دزاکام - محمد قلعه‌وند	نشر معارف	خداشناسی	درس ۵ و ۶	دانش آموز
۱۱۳	جریان‌شناسی انتقادی عرفان‌های نوظهور	حمیدرضا مظاهری سیف	انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی	آیین رهروی	درس ۱۲	معلم
۱۱۴	آفتاب و سایه‌ها (نگرشی بر جریان‌های نوظهور معنویت‌گرا)	محمد تقی فعال	نجم‌الهدی	آیین رهروی	درس ۱۲	معلم

معلمان محترم، صاحب نظران، دانش آموزان عزیز و اولیای آنان می توانند نظر اصلاحی خود را در باره ی مطالب

این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۳۶۳، ۱۵۸۵۵ - گروه درسی مربوط و یا پیام نگار (Email)

talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دختر نامه ریزی و تایف کتاب های سی